

25 anys

Art de maduresa i consolidació

Els grans mestres han seguit actius i tota una generació ha trobat el camí

VICTORIA COMBALÍA

Què passava en l'àmbit de les arts plàstiques catalanes el 1982, quan es va crear el *Quadern*? A Catalunya, l'art conceptual havia mort com a grup col·lectiu amb l'arribada de la Democràcia; ja no tenien raó de ser els manifestos antifranquistes, però, sobretot, l'oposició d'aquells artistes al mercat va derivar en postures molt diverses: Jordi Pablo es va centrar en l'organització d'exposicions, Muntadas i Francesc Torres van anar exposant i realitzant projectes en circuits alternatius com els universitaris o museus i centres culturals estrangers (fins a entrar al mercat fort als anys noranta), García Sevilla i Ramón Herreros es van passar a la pintura, on segueixen una trajectòria d'èxit. Carlos Santos va iniciar ja la seva carrera de músic d'avantguarda en solitari i van ser molts els qui van abandonar la pràctica experimental per passar a ser dissenyadors, professors o altres professions.

En el terreny dels grans pintors catalans, Miró va viure fins al 1983; malgrat que les seves últimes obres no tenen la força i inventiva d'èpoques anteriors, encara va fer una bella sèrie de litografies el 1981 (Sèrie *Allegro Viva-ce*), va exposar a Milà (Miró-Milano) i es van col·locar, el 1983, dues escultures públiques a Barcelona: la seva *Dona i ocell*, al Parc de l'Escorçador i la seva *Femme*, al pati d'entrada de l'Ajuntament. Hagués estat el moment de posar més escultures de Miró en espais públics, tot i que, ara que ho penso, l'escultura de Chillida a la Plaça del Rei va ser objecte constant d'atacs grafiters i la imatge de Pili Chillida amb un drap en una mà i una ampolla de dissolvent a l'altra no s'esborrarà de la meva ment. També va ser als anys vuitanta, si no més tard, quan els veïns del carrer Pau Casals van rebutjar la magnífica escultura de Calder que finalment, davant d'aquella negativa, va ser col·locada a l'entrada de la Fundació Miró. Són els mateixos veïns que avui es maten per tenir a casa seva un *Calder* petit, amb un valor actual que voreja el milió d'euros.

El 1993 es va celebrar el Centenari del naixement de Miró amb una sèrie d'exposicions de les quals destacaré, a més de la seva antològica, i de ceràmica al Palau de la Virreina (tot un descobriment), *Veure Miró. La irradiació de Miró en l'art espanyol* (Fundació La Caixa), i la titulada *Joan Miró, l'arrel i l'indret*, petita però il·luminadora, sobre la influència de l'art popular en Miró. Perejaume va fer una intervenció a l'església vella de Montroig (el poble de la Masia de Miró). La llista d'activitats va ser espectacular, fins i tot carregosa.

Tàpies als anys vuitanta va demostrar estar en plena forma amb obres impressionants on la presència del cos era major i els temes de la malaltia i la mort

eren més freqüents, com es va poder veure a la mostra *Tàpies, els anys vuitanta* (1988), al saló del Tinell. El més interessant d'aquests anys, a més de la seva producció, han estat les intervencions de Tàpies en espais públics de Barcelona: el seu magnífic *Monument a Picasso*, tan vilipendiat i que és d'una gran qualitat, perquè és una síntesi de la idea de la interpenetració dels cossos del futurisme italià i de les escultures picassianes de 1914; el seu *Núvol i cadira* coronant la seva Fundació, un altre exemple molt bell d'escultura en format monumental i, sobretot, la història frustrada del *Mitjó*, que hagués revitalitzat internacionalment aquest museu d'arquitectura grandiloqüent i alhora banal que és el MNAC. Si s'hagués portat a terme (truncat per la Generalitat d'aleshores i pel president del patronat del Museu), en l'actualitat més d'un dia hi hauria cues per veure aquest museu. Catalunya és, com veiem, tremendament conservadora fins i tot amb els seus millors artistes!

L'altre nostre, al meu entendre, *tercer pare* de l'art català que és Joan Brossa va poder produir molts dels seus objectes als anys vuitanta. Brossa va morir just quan ja la seva fama local l'aclaparava ("Vicky, ja no puc més, em sembla que plego", em va dir el 1998), però encara sense conèixer el veritable èxit espanyol i internacional. Els anys vuitanta va fer obres tan emblemàtiques com *Pais* (la pilota i la pinta), *Eclipse* (l'ou ferrat i l'hòstia) o *Nupcial* (el braçlet de brillants i les manilles), i als anys noranta es van veure també les seves obres en espais públics, de les quals les millors són la del laberint d'Horta i la del Col·legi d'Aparelladors. Aquí la ciutat —amb Ajuntament socialista— es va portar una mica millor, donant-li un sou. Ara es multipliquen els homenatges a Brossa i les iniciatives —massa migrades— en honor seu. No seria millor que la seva Fundació gaudís d'una major ajuda econòmica i d'una política de difusió de la seva obra de major volada?

Per altra banda, aquests vint anys han vist la maduresa dels abstractes lírics com Clavé, Ràfols Casamada, Hernández Pijuan i Guinovart i el *llançament* de Chancho, una mica més jove, i que s'ho mereixia sobradament per la seva coherència artística i la seva llegendària discreció respecte al poder durant tants anys. Lamentablement, Clavé i Hernández Pijuan ja ens han deixat, llegant ambdós una obra molt subtil i molt apreciada pel públic.

Aquestes dues dècades han vist consolidar-se les carreres d'artistes avui tan importants com Frederic Amat (amb una espectacular carrera com a escenògraf), Sergi Aguilar, Evru (anomenat Zush fins al 2001), García Sevilla, Xavier Grau, Antoni Llena, Robert Llimós, Anto-

La Fundació Tàpies, al carrer Aragó de Barcelona, coronada per l'escultura *Núvol i cadira*. / MARCEL·LÍ SÀENZ

L'episodi del 'mitjó' de Tàpies va demostrar que Catalunya és tremendament conservadora fins i tot amb els seus millors artistes

A l'art jove, el fet que avui les fronteres entre art i moda o art i publicitat no estiguin gaire clares no propicia l'emergència d'obres intenses

ni Miralda, Carlos Pazos (que va rebre el Premi Nacional d'Arts Plàstiques el 2006), Jaume Plensa, Susana Solano, Eulàlia Valladosera, Victor Pimstein, o els menys mediàtics però igualment excel·lents Àngel Bofarull o Patricia Vélez.

Em pregunten també quina és la situació de l'art jove. Vaig haver de buscar molt en fer la selecció per a la mostra *Barcelo-*

na 1947-2007 a St. Paul de Venècia, però la carestia d'artistes d'interès no és només un fenomen català, sinó global: la rapidesa informativa que ofereix Internet i el fet que l'art hagi deixat de ser (quasi) una de les activitats crítiques de la nostra societat amb un impacte real, sumat al fet que les fronteres entre art i publicitat, art i moda, art i disseny cada vegada esti-

guin menys clares, no propicien l'emergència d'obres intenses. A Catalunya, a més, manca un intercanvi profund d'idees amb altres contextos europeus i sobra autosatisfacció; sense això, l'art jove no avança.

Evidentment que hi ha noms destacables com els d'Ignasi Aballí, Alberto Peral, Montserrat Soto, Blanca Casas, Joana Cera, Alicia Framis, Jaume Plensa, Begoña Egurbide, Mireia Masó, Naia del Castillo i David Bestué, entre altres. La Facultat de Belles Arts ha millorat i el Macba ofereix plataformes noves de discussió: l'escena, segurament, és una mica menys gris que fa anys. Però falta un suport directe a les arts plàstiques, falta respecte cap als seus agents i protagonistes, falten unes condicions econòmiques segons les quals dedicar-se a l'art no sigui sinònim de morir-se de gana.

El teatre, pura política

Els muntatges que s'han vist des de 1982 han estat estretament lligats a la voluntat de les institucions

BEGOÑA BARRENA

Com parlar de teatre a casa nostra en els últims 25 anys sense parlar de política? De política cultural i lingüística, de política proteccionista, intervencionista i discriminatòria, de política europeïsta i de façana? Difícil, perquè els muntatges que hem vist des de 1982, i també els que no hem vist, han estat estretament lligats a la voluntat de les nostres institucions: catalanista i de reconstrucció d'una identitat nacional per part de la Generalitat, oberta, pluricultural i amb els ulls posats més enllà de les nostres fronteres (i en els turistes), per part de l'Ajuntament. Entre un pla d'actuació i l'altre, han anat sorgint, com a conseqüència, empreses privades i sales alternatives que han ajudat a conformar el panorama actual que tots coneixem, al costat de les companyies professionals independents formades abans de la Democràcia (Els Joglars, Comediants, Dagoll-Dagom) i les que han aparegut durant aquesta (Tricycle, La Fura

dels Baus, La Cubana). Si repassem els fets teatrals més significatius al llarg d'aquests anys ens adonarem que la vida no és pur teatre, com deia el bolero, sinó més aviat pura política.

El 1983 s'inicia l'operació retorn de Josep Maria Flotats al front del Poliorama, que passa a ser gestionat per la Generalitat el 1984. El Mercat de les Flors, primer teatre gestionat per l'Ajuntament, s'obre al públic el 1985 i es configura com l'únic amb projecció internacional. El 1986 es crea la Xarxa de Teatres Públics i neix Focus com a grup de teatre. El mateix any es publica el document-manifest *Teatre Lliure: una alternativa de teatre públic*. El 1991 mor Fabià Puigserver, l'ànima del Lliure. El 1992, l'any del Festival Olímpic de les Arts, neix el Festival Temporada Alta de Girona com un cicle de teatre curt. El 1993, els Festivals de Tardor que es venien celebrant a Barcelona des de 1989 deixen de tenir continuïtat. El 1994 s'inicia l'estrany fenomen de *La extraña pareja*, una comèdia en castellà

que aconsegueix estar 5 anys a la cartellera barcelonina, així com el fenomen de les telesèries amb *Poble Nou*, que va suposar el naixement de l'*star-system* català. El 1996 s'estrena el primer muntatge al Teatre Nacional de Catalunya (TNC), *Àngels a Amèrica*, que no s'inaugura fins a l'11 de setembre de 1997, una data més que simbòlica. Flotats és destituït com a director artístic del TNC aquell mateix any i el substitueix Domènec Reixach. El 1997 és també l'any de l'última temporada d'El Molino i de l'inici de les obres del nou Institut del Teatre a Montjuïc. El 1998 es crea la Coordinadora de Sales Alternatives de Barcelona i Lluís Pasqual presenta públicament el projecte de La Ciutat del Teatre, que s'entén com la resposta municipal al temple del TNC, receptacle del gruix de les subvencions de la Generalitat. El 2000 Pasqual dimiteix com a comissari de La Ciutat del Teatre i Àlex Rigola és aclamat com a director escènic amb *Titus Andrònic*.

Passa a la pàgina 13